

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Bod Péter.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA, CZIRJÁK ALBERT,
DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER IMRE ÉS SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelen — július és augusztus havát kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt., félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számítatnak.

E közlöny beltartalmát illető közlemények a szerkesztőhöz (Belső-Szén-utca 3. sz.), az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Egyről-másról csevegés.*)

Tudva van nagyrabecsült hallgatóim előtt, hogy lapjok, melyet nem szükség czimén nevezni, nem igen rég nagy változáson ment keresztül. Tartalma ugyanis eleinte a tanítók állapotát s foglalkozását szorosan s egyenesen illető adatokból, tanulmányokból és értekezésekből állott. Ma már az utóbbiak egy részét kiszorította a világ krónikája. Más szóval a Tanítók Lapja részben politikai újsággá alakult át. Engem oktatásügyi minden mozzanat érdekelyén, siettem felvilágosítást kérni a legilletékesebb helyen, s ott azt mondták, hogy a vendégek, a kik számára van az asztal terítve, a reáarakott eledelt izetlennek tartják s hozzá sem nyulnak; úgy hogy meg kell fűszerezni. Kép nélkül szólva: „a néptanítók a Néptanítók lapját ingeny sem olvasták, míg „Hazai és külföldi események“ czime alatt egy új rovatot nem nyitott benne a szerkesztőség.“ Az előzményt nem tartottam valószínűnek, de azt sem hihetem, hogy én hallottam volna először valamit róla, s mind vártam, hogy jöjjön tiltakozás az állított feltevés ellen, a néptanítók hamisan gyanúsított tanítók köréből. De biz'a — tudtomra — sehonnan se hangzott és midőn azt a reám nézve megtisztelő felszólítást kaptam, hogy e tisztelt gyűlés előtt felolvasást tartsak, nem mertem valamely komoly tudós tárgyat választani kidolgozás végett, nehogy ama megvetett, elútasított eledelék számát szaporítsam, mint „Bátorkeszi, Bálna“ Esztergom megyéjéit. Azért hát megengedi — remélem — a tisztelt gyűlésnek, hogy mai előadásom „egyről másról való csevegés“ legyen.

„Csevegés“ mondom, akár fecsegés; mert lám, ha nem is felel meg egészen az egész mivel világból ismeretes „causerie“-nek; mert bizony nincs két nyelv a világon, melyekben azonos fogalmak nevei egymást tökéletesen fednék, hogy az úrtanból vett kifejezéssel éljek, sőt maga a „causerie“ sem maradt hű az eredetiéhez, a mennyiben = csevegni, fecsegni, terécselni, tréfálkodni stb., holott latin őse: c a u s a r i = pörölni, vitatkozni, védekezni; a gáncsolt szó annyira megközelíti az értelmét, hogy bizvást élhetünk vele. Azután hiszen éppen a legújabb időben nálunk is divatos lett a „csevegés“ az előadások bizonyos faja elnevezésére. Már pedig akár-hogy s mint nagy hatalom az a divat, mondhatni ötö-

dik az ismertek után. „Ismertek“, irám, feltevén, hogy t. hallgatóimnak legott eszébe öllik a négy első. De biz' az ember gyarló és hajlandó megfedekezni a voltakról, multakról és szem elől tévesztettekről. Hányan vannak, a kiket ha egykori jóltevőjük ma megtalál bántani, tegnapi jótéteményeire emlékezve elfojtanak bosszuságukat? Hány néptanító, a kinek, midőn szükös állapotán — sokszor méltán és nem egyszer méltatlanul — keserog, eszébe jutna elődeinek olykor magának inségesebb sorsa? Nem árt hát — kivált oly kevésé kitarító, megtartó népnél, a milyen, mi türestagadás, mi vagyunk — emlegetni ottan ottan a volt, mult vagy nem elég élénken képzelte dolgokat. Azért, ha feleslegesen is, elmondom, hogy az első négy hatalom: a törvényhozó, a végrehajtó, a bírói és — itt már válogathatnánk a közvélemény, a tudomány és a sajtó közt — de legyen csak a legutóbbi. Az ötödik azonban mindenesetre a divat, mely czúttal, mint előbb említém, rajtam is erőt vett. Nagyon roszkor ugyan, mert nekem éppen ennek a hatalomnak tulkapásairól szándékom csevegni s t. hallgatóimat ártalmassá lehető befolyásai tekintetéből ovatosságra inteni, és most midőn bármi csekélységben tekintélyének hódolok vagy hódolni látszom, a dolog egy kissé neveltséges szint ölt magára. Alig is javítok helyzetemen, ha a bizonyos részeges pap példájára hivatkozom, a ki a józanság erényéről prédikálván imigy nyilatkozott: „Ne nézzétek, atyámfiak, mit cselekszem, hanem hallgassátok és vegyétek a szívetekre, a mit beszélek.“ Csak az bátorit, hogy vannak hasonlíthatatlanul gyarlóbbak mint én ebben a tekintetben. Ilyen volt egykori pártfogóm ***né, a ki mily határtalan hódolattal viseltetett az ötödik hatalom iránt, kitetszik a következő nyilatkozatából: „Én, é. Br. jól akarom nevelni a leányaimat, mert most az a divat, hogy jól neveljük a leányainkat!“ Minek párját csak Augustinus mondatában leljük, mely szerint ő „az Évangéliumnak sem adna hitelt, ha az Anyaszentegyház nem parancsolná.“ Ilyes határtalan ragaszkodással volt az a philosophus is, kivel Cicero a dialogusaiban azt mondatja, hogy „inkább akar Platoval tévedni, mint a Pythagoreusokkal igazat mondani.“ A divat tisztelétének szemünk előtt mindennap forgó példáit szükségtelen emlegetnem, hanem a helyett neki kezdek s abból a tengerből, melyet a divat befolyásának nevezek, egy pár kávéskalánnyit meritek.

*) Felolvasatott a kolozsvári tanítói kör folyó évi február hó 26-án tartott ülésén.

Egy az újságon kapás: nem hirlapot értek az „újság alatt . . . „Nemesak az a baj, dunnyogja valaki a tisztelt hallgatóságából, hanem a felolvasótól mi többet vártunk volna csevegésnél s még kevesebbet kaptunk, csupa szószaporitást; mert hiszen az „újságon kapás“ maga a divat!“ Bocsánat! t. h. de még nem az, hanem csak úgy és akkor válik azzá, ha sokan kapnak az újan, a mi persze aztán több bajt is okoz, mint egyesek bálványozása. Ezelőtt három nemzedékkel élt Erdélyben egy magas rangú földbirtokos, a kinek jószágain a három fordulás gabona természetéből tisztartói illő szép jövedelmet szolgáltatottak bé. Abban az időben urainknak publico-politikai szerepök nem lévén, a miénk egyik legterjedelmesebb birtokán maga kezdé a gazdaságot folytatni, segédje levén Keszthelyen tanult „prefektusa.“ A gazdaskodásban legújabb mozzanat előtők az ugynevezett kereskedelmi növények termesztése s az azt lehetővé tevő vállalkozás vala. A termés váltásban a kapás növények, jelesen a nálunk szokott és jövedelmező törökbúza helyét a pityóka (hogy németül magyarázom = burgonya) foglalta el. Termesztettek is mind a két újdonságból eleget, hanem persze annál kevesebb búzát. — A következtése az volt, hogy a kereskedelmi növények a mi kereskedőinknek nem kellett, a pityóka a közel piacot elárasztotta; a végén se pénz se posztó és, ha az udvar számára komlós-czipót kellett sütni, a piacon voltak kénytelenek tiszta búzát vásárolni hozzá, mert a kevés termeszett, mikor jó ára volt, eladták stb. Szerencsére nem vált divattá ez a fajta a gazdaságnak s a váltó gazdaskodást mikor mások béhozták, jobban megfontolva és hazai viszonyainkhoz alkalmazva tették.

Hála a főknek, melyen útastáaik és szabályzataik tartják, a néptanító legkevésbé van kitéve az újságon kapás kísértetének; de annál inkább és készségesen engednek neki az útastások szerkesztői, a szabályzatok sugallói, nemesak a néptanítókkal, hanem a középiskolai tanárokkal s az egyetemi ügyekkel szemben is. Ezekhez persze, hogy az én szerény óvásom nem jut el s ha eljutna sem vétetnék számba. Hanem a mellett, hogy a divat és az újságon kapás nem azon egy létét megbizonyítottnak vélem, még is van egy s más, a mit a néptanító figyelmébe ajánlanék. Csak két újdonságot említek meg: az ütényes módszert az írástanításban és a hangoztató olvasztanítást. Nem mintha feltétlenül kárhoztatnám, a világot sem, csak-hogy egy pár megjegyzésem van hozzájuk (székelyesen hozzuk.) Az ütényes módszer a német szegletes íráson alapult és erre alkalmazva egyszerű és előnyös. De a latin kerek betűkre annyi mesterkéléssel és cifritással szabták, hogy eredeti egyszerűségéből és azzal előnyeiből is kivetkezették. A mi a hangoztató olvasztás módszerét illeti, gyakorlói a mit az ajtón kidobnak, az ablakon béereszteti kénytelenek. Egy az, hogy az egyes betűk mellözött neveit a gyermeknek mégis meg kell későbbre tanulni. Más az, hogy mi régiek a sillabizálással egyszerűsége helyesirást is észrevétlenül és szabály nélkül megtanultuk, a mihez ma tanító és tanuló sokkal több fáradsággal és kevesebb sikerrel jut. A hangoztató módhoz szorosán ragaszkodólag tanított gyermek nem tudja, hogy az írott: mond-ja, ad-ja, lát-ja, igaz-ság, guzsaly azonosok a közbeszédbe: „mongya, aggya, láttya, igasság, guzsaj“-al. Nem feltevés ez, t. h. hanem saját tapasztalatom, sőt másoké is, mire nézve hivatkozhatom Szinnyi kisebb nyelvtanára. Nem részletezek és nem bizonyítgatok tovább,

mert hiszen gondolkodni tudóknak beszélek és nem tanítani, hanem csak csevegni jöttem ide. Csupán egy példát mesélek még el ezúttal. Egy fiatalnak, a ki hangoztató módszerrel tanult vala olvasni, 18 éves korában apja meghagyásából kéziratokat, leveleket kellett másolni. Egyébiránt jól ment a dolog, csak a szavak megszagtatásával gyült meg a baja és semmiképp sem birt eligazodni rajta. Én a háznál vendég levén megszólított, hogy adjak útastást neki. Néhány napig kísértettem meg teoriával, szabályokkal segíteni rajta, de biz én nem mentem semmire vele. Végre eszembe jutott, hogy sillabizálni tanítsam meg előbb, de látogatásom ideje kitelvé, meg se kezdettem s máig se tudom mire ment eddig a különben éppen nem ostoba fiu.

Hanem ostoba bezzeg egy K. . . . i kéményseprő fia, a ki édes apja költségén kitanulván az iskolát, más városban oktatói állomást nyert, és a ki megházasodván feleségét bé se mutatta, és ha szülői városába megy látogatába, magát sem hagyja látni szülőinek s talán még az utcán is kikerüli az édes apját, ha már így nevezhetjük.

Az egyfelől utálatra, más felől kaczagásra és általában sajnálatra méltó ember. Abban a divatos nyavalyában sínlék, melynek nem tudok nevet adni, de valóságban abban áll, hogy a beteg a társadalomnak azt a rovatát, melybe őt a sors helyezte, bizonyos más rovatoknál előbb valónak és ismét másoktól lenyomottnak tartja. Ez a nyavalya okozza, hogy a földésznek valamely intézetbe bévett leánya, mikor látogatni haza megy — hogy ne szaporítsak szót — finyáskodik s leánytársait, a kikkel az előtt barátkozott, alig vagy éppen nem is akarja ismerni. Ez az oka annak, hogy Kolozsvárt 12–13 casino — ugynevezett társalgókör — létezik, melyek a sok játékasztalnak az egy olvasztalhoz való számarányában különböznek. Egyáltalában a számos apró cotteriákra — bár maradt volna szava jelentése és alkalmazása egyaránt idegen — a cotteriákra szakadozás a társadalmi életnek mind alakultát, mind fejlődését hathatósan gátolja. Hát még ha — következetesen — hozzájárul az alsóbbnak nézett fokból vagy rovatból egy felsőbbre jutás törekvése, melynek egyik ága, fajta a cím nyavalya. Régi nyavalya ez nálunk. Volt Erdélyben egy megye, melyet kiválólag „méltóságos“-nak neveztek, mivel minden nemesember, a ki nek — a közmondás szerint — hét szilvafájánál több volt, ama címet igényelte. Midőn az Erdélyi Gubernium élt és uralgott, a „méltóságos“ (illustrissimus) cím eleinte csak a tanácsosokat (consiliariusokat) illette. Idővel a titkárok (secretariusok) is arrogálták magoknak. Mihelyt ez divattá vált, a fogalmazók (concupisták) is kicsinyleni kezdték a tekintetes (spectabilis) címet. E közben történt, hogy egy kormányzéki hivatalnok egy fokkal feljebb léptetődvén, a fia praepceptora ebéd alatt a tegnapi „tekintetes“ czimen szólítá meg a hivatalnokot, kitől ezt a rendreútasítást kapá: „Én biz' azt mondom magának, édes domine, hogy én már olyan félméltóságos úr volnék.“ Hogy ment volna tovább a czimversengés, nem lehet tudni, miután az unio véget vetett neki. De nem vetett bezzeg annak a most elég sűrűn gyakorolt szokásnak, hogy urak és asszonyok, ha másokkal nem is sikerül, cselédekkel „nagyság“-oltatják magukat. Bocsánatot kérek, nem is teszem fel a jelenvalókról, de én nem felelek róla, hogy az az eset némely néptanítónál is, kivált ha egy képezdei ambitiosa kisasszonyt veszen feleségül, meg ne történhetnék. Hiába a divatnak meg kell min-

denünnen kapni a maga áldozatát. Hogy aztán megvan-e a titulushoz a kellő vitulus, azt nem szokták számítani.

„Számítani!“ Jó, hogy elékerüle ez a szó; mert eszembe juttatja, a mire az újságon kapás alkalmával elfeledtem figyeltetni néptanító barátaimat. A számítás gyakorlatában t. i. a mètre-rendszer behozatala következtében a legújabb mozzanat a tizedes törtek tana lévén, sok tanító azt véli, hogy a számtan oktatásában nem csak a régi mértékeket, hanem a közönséges törtek tanát is vagy általában ki kell dobni, vagy úgy megszükitni a terüket, hogy alig birjanak mozogni rajta.

Bátor vagyok tanácsolni, hogy ne engedjék magukat elesábittatni s óvják magukat ettől az újdonságtól.

A csevegés természete tiltja mélyen ereszkednem a tárgy megvitatásába. Csupán csak felületen némi észrevételeimet kérem, hogy vegyék figyelmükbe, névszerint hármat.

Egy az, hogy Franciaországban, a mètre-rendszer eredeti honában, ottani végleges, törvényes elfogadása után 88 esztendővel minden megjelenő számtanban a közönséges törtek éppen oly gonddal, részletesen és tüzetesen tárgyaltnak, mint a tizedesek.

Más az, hogy a számtan útásításainak és szabályainak alkalmazhatónak kell lenni az életbeli körülményekre, eseményekre, viszonyokra. Ámde az életben harmadok, negyedek, 6-odok, 7-edek, 8-adok, 9-edek — tovább nem folytatom — és ezeknek összevezei és különbségei, sokasai és részei fordulnak elé, melyeknek kiszámítására a közönséges törtek tana módot és teljes segítséget nyújt. Ehez járul, hogy számos jó és ma is kézenforgó könyvekben régi, nem tizedes mértékeket kell olvasnunk és azok vannak használatban a világ legnagyobb három államában: az Oroszban, Angolban és Amerikában és hogy azokat is kell értenünk s értésök eszköze a közönséges törtek tana, holott pl. latot mint $\frac{1}{32}$ vagy $\frac{1}{28}$ fontot tizedes törtben véges számban kifejezni teljes lehetetlen, valamint általában az előbb felhozott részek ($\frac{1}{3}$ stb.) egyikét sem, hanem csupán csak oly törteket, melyeknek a nevezői 2, 5 és ezek szorzatai és hatványai. Azt sem hagyhatni szó nélkül — mert egy valaki a Néptanító Lapjában ellenkezőt állított — hogy a tizedes törtek mivoltát a közönséges törtek alapos, tüzetes ismerete nélkül megérteni, következőleg észszerűen használni nem lehet.

Harmadszor: a fejbeli számítás a munkás emberiség minden rétegeiben a legnélkülözhetlenebb dolog és tanítása az elemi iskola egyik legfontosabb, lényegesebb feladata. A tizedes törtek kezelése és szükséges volta pedig egyedül és kirekesztőleg az írott számvetésre szorítkozik és senki a világon fejbelen nem alkalmazza s nem is alkalmazhatja. A közönséges törtekkel való számítást pedig, még a legbonyoltabb esetekben is a gyermekész könnyen bírja felfogni és végrehajtani. Hivatkozom a Számító Sokratesre, arra a könyvre, a melyről csak egyedül mondhatom, hogy szerzőségét irigylem, de szabadjon azt is nyilvánítanom, hogy a magyar tanirodalomba való behozásáért és elterjesztéséért kiérdemeltnek vélem a tiszteletbeli tagságot, melylyel ezen nagyrabcsült testület engem cizmezni egyezkedet, a melyért azonban én hálás köszönettel tartozom.

Jaj, de azon veszem észre, hogy csevegés helyett majdnem tudós értekezésbe merültem. De helyre hozom

ezt a hibámat azzal, hogy az utoljára említendő divatkisértést annál rövidebben tárgyalom.

A leguralkodóbb divatok egyike, hogy valódi néven nevezem a nyelvrontás. A biz'a, de mivel így, meztelen arcot viselve lennének — talán sokan is — a kik hozzá csatlakozni áttallának, vagy mint a Királyhágó másik felén mondják „restellenék“ álarcot tesz a „képére“ nyelfejlesztésnek, nyelmivelésnek, nyelvújításnak hivatja magát s ezzel a fogással népünk miveltebb részét zsarnoki hatalma alá igázta. Ennek a következtében látjuk akármely újkönyvbe vagy hirlapba tekintünk, sőt már halljuk is közbeszédben, hogy tóstörzsökös szavainkat kiküszöbölve

nem írják és mondják:	hanem:
asszony	nő
félt	ő féltékeny
fogadás	fogadtatás
gazdaság	gazdászat
közbenjáró	közvetítő
lehet, bir	képes
mivelt, tanult	képzett
százév	század
századrész	százalék
van, tesz	képez

és még sajnosabbak a következő cserék, melyekben a vélt új szó merőben egyebet jelent: Pl.

agyvelő helyett	agy (igaz. fejtető)
lakol	bűnhődik (bünt követ el)
makacs	agyafurt (együgyű, buta)
ravasz	agyafurt
sanyaru	szigoru (hitvány, sovány, gyarló)
semmitem	misem (alig valamennyi)

Elég ennyi mutatóválnak, melyet, hozzávéve még a szólásokat is, sok szörnyeteggel szaporíthatnák, de mivel rövideket ígértem, annyiban hagyom, valamint gáncsaim igazolását is. A mi az óvást illeti, egyének lehetnek más véleményben s velök vitakozni nem illenék, hanem mint testülettel szemben, szabadjon azt az óhajtasomat nyilvánítani, hogy vajha ne lennének elemi iskoláink a nyelvrontás eszközei s a nyelvdudvák melegágyai, a miknek pedig, sajnosan kell megvallani, sok esetben mutatkoznak.

És ezzel — kijelentvén azt, hogy jó tanácsot több észszel és tehetséggel igenis, de jobb indulattal, szándékkal és akarattal nem hiszem, hogy bárki is adhasson, bévégzi a csevegését kész, köteles szolgáljak

Brassai Sámuel.

Válasz Szentgyörgyi Lajos: „Tisztázzunk egy nyelvtani kérdést“ czimű kérdésére.

Kedves barátom!

E lap 1885. február havi 3-ik és 4-ik egyesített számában a fent jelzett nyelvtani kérdés tisztázására vonatkozó felhívásod engem, megvallom, már akkor figyelmessé tett. Reám nézve szinte időszerű volt e kérdés. Akkor foglalván el épen három különböző nyelvű és nemzetiségű iskolánál állomásomat, annak fontolgatásai között leptél meg: mikép érhetnék el minél nagyobb eredményt a magyarnyelv tanításában különböző nyelvű tanítványaimmal? Már megelőzőleg tősgyökeres

magyar községben teljesített tanítói működésem alatt is az anyanyelvtan tanítását tartottam az elemi iskola legfőbb tárgyának, mert „képesíteni a tanulót a mások beszédének és írásának megértésére, saját vagy elsajátított gondolatainak beszéd és írásbeli helyes kifejezésére“ nyelvtanítási célban benne rejlik a népiskola tulajdonképeni tantárgyai legnagyobb részének a célja eléréséhez vezető eszköz. Új állomásomon, több nyelvű tanítványaimmal sokkal távolabb vala a cél tőlem, mint azelőtt; annyi akadályt láttam munkám előtt, hogy aggodnom nem volt ok nélküli.

Felvetett tételek mintegy kiségitőkép jött volna akkor: ha megfejtetik. A mily mohón kaptam kérdéssed, oly nyugodtan, kitartással, de el nem felejtett reményvel vártam megfejtését egy ideig. Hiába! Hiszem, hogy nem a tárgy kicsinylése, hanem tanítótársaink főbbjeinek elfoglaltatása, gyengébbjeinek túlságos szerénysége okozta kérdéssed meddön maradását. Egyik sem oly ok, a mely miatt ily fontos, a népiskolai tanítás tulajdonképeni célját gyökerében érintő kérdés felelet nélkül hagyassék a kezdő tanítóknak, az iskoláknak és a magyar tanügynök kárára. Szóljon a tapasztalt és elismert tanító azért, hogy társait segítse, a kezdő azért, hogy tévedése esetén felvilágosítsák, a helyesebb útra vezessék, mert úgy kívánja azt az egymáson és önmagunkon segítés kötelessége.

Különböző nyelvű tanítványaimmal, minél inkább boldogulhatás — már csak önmagamért is — ösztönöz a feleletre.

Felhívásodból, bármennyire tartózkodó is vagy, kiderül, hogy tanítványaidnak a nyelvtani ismereteket nem az olvasókönyvben foglalt olvasmányok alapján nyújtod. Magam sem teszem azt egészen, mert, nézetem szerint, az a népiskola mindenik osztályában lehetetlen és keresztülvihetetlen, különösen a kezdő osztályokban olvasó könyveink szerkezete miatt. Mindazonáltal kettőnk eljárása közt különbség van. Ugyanis te a nyelvtan-tanítást kiinduló pontjául, alapjául a nyelvgyakorlót veszed, — én a beszéd és értelem gyakorlatot. Te a nyelvtan-tanítást — láthatólag a II. korosztályban kezded — én az I-sőben. Hogy mikép haladok, nagyjában elmondom.

Tanítványaim rendszeresen falusi szószegénységgel, gondolathianyával, tájszólásokkal és tájkiejtésekkel jönnek iskolába. A beszédétől való félelem miatt kezdetben ráncz vetődik homlokukra, reszket ajakuk, alig fordul nyelvök. Kin az iskolai élet. Jó idején kell a bajon segítenünk, nehogy a kis nebuló iskola-kerülővé váljon s az is maradjon. Fogalmakat szerzettünk, kezdjük a beszédet. Ez csak úgy hemzseg a tájszólásoktól, furcsábbnál furcsább kifejezésektől és mondatalkotástól. Mégis haladunk lassan-lassan. Szoktatjuk a tanulókat a helyes beszéd elsajátítására. A vétségeket kiigazítjuk, helyesen előmondjuk, lehetőleg rövid és egyszerű mondatokban beszélvén. A kiigazítás a nyelvérzékre való hivatkozással történik. Mit helyesen nem mond a száj, megbírálja a fül. Így elérjük, hogy ha a gyermekek figyelmét felhívjuk, a figyelmesek a nyelvtanilag helytelenül beszélőt kiigazítják. A fül legyen bíráló a beszélő minden mondásánál, s a folytonos gyakorlás tegye megszokottá az egyes nyelvtani fázisokat.

A nyelvérzék fejlesztésével a beszéd- és értelemgyakorlat alapján az írva-olvasás előgyakorlatai alkalmazásával szemléltetjük a mondat, szó, hang s ha írni kezdünk a betű fogalmát, melyek a nyelvtanítás alapját

teszik. Az igaz, hogy az első osztály tananyaga ezzel ki van merítve, de ha számba vesszük e fogalmak különbözőléteit, sok oldalú változását, keletkezését, összerakásuk és szétbontásuk nehézségeit, az első osztály tananyagát találjuk a legterjedelmesebbnek.

A mondat, szó, hang és betű fogalmai azonban csak a hallásra és nyelvérzékre vannak az első osztályban alapítva; nyelvtani elemzésük, összerakásuk már csak a gyermekek fogalomköréhez való alkalmazkodás végett is a II-ik osztályban történik. Ezért tekintik némelyek a nyelvtan tanítását a II-ik osztályban kezdetének.

Jó lesz itt is, ha az egyes nyelvtani ismeretek megszerzésére célzó eljárásunk kiinduló pontjául a beszéd- és értelemgyakorlatot vesszük. A megbeszélte dologról szerzett ismeretek adnak fogalmat a mondatalkotásról; az önkészítette mondat keletkezését a gyermek jobban felfogja, szétbontását inkább szemléli, jobban fel van hiva a gondolkodásra; ennél fogva sikerültebb lesz az elmondott példákból való szabálylevonás, és e szabályok marandóbbak is lesznek. De továbbá, ily formán a szabályt — bár segítségünkkel — a gyermek maga alkotja, inkább örvend neki, a nyelvtanulás érdekes lesz. Az ilyen eljárás közelebb hozza, mintegy egymásból folyóvá teszi a beszédet a nyelvtanítással, a mint az van is. Kizárja a nyelvtannak csakis a nyelvtani szabályokban való tanítását, — mitől isten őrizzen.

Ha így a gyermekek által alkotott mondatok, mondattagok, beszédrészek szemléltetésével szerzett nyelvtani ismeret marandóságáért szabályt állítottunk s azt több példával megvilágosítottuk, bővebb kifejtésűl bemutatathatjuk a nyelvgyakorlóban tanításunk illetté tételére vonatkozó, felsorolt példákat. Felolvastatjuk nekik a már általunk megalkotott szabályt is, sőt figyelmüket felhívjuk arra is, hogy ha közülök valamelyik erről megfeledekeznek, emlékébe idézés céljából ezt használhatja s végül a minél jobban begyakorlás és elsajátítás végett használniuk is kell.

Hasonló eljárást követek minden nyelvtanítási részletnél, kibővítvén ezt az írásbeli dolgozaton kívül a III-ik s felsőbb osztályokban azzal is, hogy az ily módon szerzett nyelvtani ismeret összekötöm a folyó beszéddel, írással és olvasással.

Azt mondhatnád, kedves barátom, hogy én kezdek közeledni ahhoz, mikép tanítványaim nyelvtani ismeretét az olvasókönyv alapján nyújtsam. Igen és tovább viszlek! Ha a negyedik és következő osztályokban az összetett mondatokkal megismerkedtünk, szükségtelenek a nyelvtani gyakorlóban tanításunk céljára külön kiválasztott példák. Olvasó könyvünk bármely mondata találó példa további munkánkhoz. A mondatok itt tartalmasak, helyes alkotásúak s nagy érv különösen nálunk, falusi iskolákban, e mellett az is, hogy nem kell érettek — külön pénz. De az elemi iskola felsőbb osztályainak az olvasókönyv alapján nyújtandó nyelvtani ismeret tanítása mellett szól az is, hogy csak így veszi észre a gyermek, mikép a beszéd és írás szabályszerűen alkotott mondatokból áll, s e szabályszerűségben mindennek megvan a maga mikéntje. Beimeri maga Nagy L. is a nyelvtannak a felsőbb osztályokban olvasókönyv alapján való taníthatóságát s azt is követi, hisz az ide készített nyelvgyakorlók példái — egész olvasmányok. —

Véleményem tehát: hogy miután a nyelvtan ta-

nitás célja a helyes beszéd és írás elsajátítása, belőle kell annak kiindulnia és benne kell öszpontosulnia.

Tanítsuk tehát a nyelvtant az első három évben a folyó beszéd s később az olvasókönyv alapján; mint segéd eszköz, példák nyújtására, a megalkotott szabályok írásban letett megőrzésére, tehát a tanítás megkönyvitésére használjuk a nyelvgyakorlót. Hozzá teszem még ehhez azt a mulhatatlan kelléket, hogy az anyanyelvtan tanítása ne csak a kifüggesztett órarendben megjelölt idő alatti foglalkozásnál tartassék szem előtt, hanem minden tantárgynál. A természet-, menynyiség-, földrajz-, történelem szaktanítóinak csak úgy szívökön legyen e tárgy, mint a nyelvak tanításával megbízottaknak, vagy épen nekünk elemi tanítóknak. Csak így fognak idegen nyelvű tanulóink megtanulni helyes magyarsággal beszélni; csak ekkor fog a gyermek nyelvérzéke úgy kimivelődni, hogy a nyelvtani botlásokat észrevegye, kijavítsa. Ha a nyelvérzék mivelésében enynyit elértünk, tovább vagyunk annál, mintha tanítványaink nagyon sok nyelvtani szabályt tudnának.

Az emlékezet tárházából a szerzett ismeretek lassanként elröpülnek. Idővel fogyni fog az oly nehezen szerzett s csak szabályokra alapított nyelvtani ismeret. Ki tudja, nem hagyja-e cserben tanítványunkat minden szabály? A tapasztalat — fájdalom — e kérdésre már megfelelt. E felelet intsen helyesebb úton járni! A nyelvérzékre alapított tudás állandóbb és maradandóbb tulajdon. Minél inkább sikerült tanítványunk nyelvérzékét megfinomítunk, annál tartósabb lesz a nyújtott ismeret. Minél több ily egyént leszünk szerencsések nemzetünknek szolgáltatni, annál nagyobb tért hódít nyelvünk, annál biztosabb lesz nemzetünk jövője.

Légy általam, kedves barátom, üdvözölve, lelkiismeretes munkádban kísérjen a siker, jutalmad legyen, a mi oly kevésnek adatik: a hála. Kívánja jó barátod:

Józsa Dániel.

S Z E M L E.

Anglia.

A nők felsőbb nevelése.

A szerencsés véletlen úgy hozta, hogy a mikor „*Felsőbbrendű nevelést leányainknak!*“ című cikkem már ki volt szedve, akkor közölt a „*Schoolmaster*“ febr. 5. száma „A nők felsőbb nevelése“ czim alatt egy terjedelmes vezércikket. Meglehet, hogy ha ezt cikkem írásakor látom meg, egyszerűen lefordítására szoritkoztam volna. A szóban forgó kérdés nálunk sokkal kényesebb, mintsem az ember egy könnyen hozzá merne nyulni. A kritikát megkaptam már megjelenése előtt, s pedig elég illetékes helyről. Lehet, hogy sokan voltak, a kik megtették észrevételeiket, de azt sem velem, sem az olvasó közönséggel nem közölték. Én a kérdésnek elég fontosnak tartom arra, hogy tovább is foglalkozzunk vele, s épen ez vezet arra, hogy ott kifejezett állításaimat s Ohajaimat támogatandó — az angol tanügyi lap cikkét egy kevés kivétellel egész terjedelmében közöljem a következőkben.

A nők felsőbbrendű nevelésének nehéz kérdése sokkal hamarabb került a gyakorlati megvalósulás terére, mint bármely más hasonló nagy s a társadalmi szokásokat annyira érintő kérdés mint ez. Azt az eszmét, hogy a nőket a férfakkal egyenlően és hasonlóan kellene nevelni, ezelőtt husz esztendővel egy néhány makacs en-

thusiasta sületlen képzelgésének tartották. Most egészen más-ként áll a dolog. Kétségtelen, hogy most is lényeges a nők új módi nevelésével szemben nyilvánuló ellenszenv, de a közvélemény fő iránya mégis mellette nyilvánul. A leányok felsőbb iskolái folyton szaporodnak. A legilletékesebb helyekről hellhatók nyilatkozatok, melyek sürgetik, hogy a nők nevelésére minden eszközt meg kell adni. Ilyen nyilatkozatot tett Knight tanár úr a skót nevelésügyi Institute előtt, ezeket mondván: „A fiúk és leányok nevelésének alapjában teljesen egynek kellene lennie s főbb vonásaiban meg kellene egyeznie. Ennek a nyilatkozatnak az a körülmény szolgált alapul, hogy mind az angol, mind a skót egyetemek fel kezdették venni a leányokat is, valamint az, hogy ma már a nők a tudományoknak bármely ágában szerezhhetnek bizonyítványt. Ma már nem ritkaság a tudományi fokozatra pályázó nő, ellenkezőleg számok tekintélyes s nem egyszer első rendű kitüntetésben részesülnek, mindezek mellett is megtartván a magok asszony voltukat minden tekintetben. Legjelentékenyebb az a körülmény, hogy a pénzes emberek lépten-nyomon a nők felsőbb nevelésére fordítják vagyonukat. A Holloway College, mely egészen a nők számára áll fenn, egy rendkívül nagy hagyatékból alapult. Közlebbről Manchesterben Heywoodné asszony tízezer sterling fontot (százezer frt.) hagyott az Owen College-nek, hogy a nők nevelésére fordítsák. A Girton College részesült egy husz, egy tíz ezer sterling fontos s több ezres adományokban. Megemlítést érdemel, hogy a Holloway College-ot a királyné nyitotta meg, s hogy a walesi hercegné elfogadta a tiszteletbeli tudorság címét. Ezek mutatják, hogy a nők egyetemi nevelése társadalmilag el van ismervo és szükségessé is vált.

Társadalmi szervezetünk szükségképen megkívánja, hogy a nők nevelése tágabb körűvé tétessék, mint a hogy eddig volt. Az a nagy haladás, melyet a jelen nemzedék tett, e mellett tanuskodik. De ezzel együtt jár az a másik szükséglet is, hogy a nőknek a házón kívül nagyobb tért kell nyitni a munkára az eddiginél. A házi foglalatosságokat s a házi életet a gépek, a gyors közlekedés és a valók járó kényelem felette megváltoztatták. Jelenleg más vidéki helységekben is megtörténik, hogy a péktől szerzik be a kenyert, hogy a varró-géppel varrják meg a ruhát, sőt mi több a befőtt-készítés, szappan- és sörfőzés kiszorult a házból jó részt. Hála a gépeknek s a vasútnak, ma már olyan könnyen s olyan olcsón hozzá lehet jutni ezekhez s más hasonló dolgokhoz, a melyek eddig mind otthon készültek, hogy a nehezebb, lassúbb s drágább házi ipar kiszorult a helyéből. Még maga a természet is oda működik valami titkos úton-módon, hogy a nő ne szoritkozhassék egészen a ház környékére, hogy ne szerozhesse meg „a maga saját édes otthonát“ mint hajdan; vagy legalább is mind nehezebb kezd lenni a férjhez menés, a mi pedig mégis csak a fő feltétele az otthon alakításának. Az utóbbi népszámlálás szerint Nagy-Brittaniában egy néhány ezer híján egy millióval van több nő, mint férfiú. Mintha ezt a sajnos arányt akarnák tetőzni, még az új születések is mind inkább a leányok számát szaporítják.

Világos tehát, hogy ma már több nőnek kell a házón kívül dolgoznia, mint eddig. . . . Az eddigi nevelés, mely a tűzhely mellé nevelte őket, nem elégséges most, mikor az áll előttük, hogy kilépjenek a nyilvános küzdőterre. Ez a küzdelem már is arra bírta a családfőt, hogy a leány kezébe kenyérkereseti eszközt adjon. Minden társadalmi változás sok szenvedést hagy maga után. Meglehet, hogy e miatt a változás miatt legtöbbet szenvedtek a nőtanítók. A régi mód szerint nevelt leányok, vagyis a kik csak a háztartás mesterségét tanulták meg, mihelyt a kenyérszerző családfő

elhalt, azonnal a világ kegyelmére voltak bizva, kivált ha a család fő nem bagyott rájuk semmit. Az ilyen szerencsétlenné lett ifjú nők vagy varráshoz vagy tanításhoz fogtak. Magok sem vetettek számot azzal, hogy semmit sem értenek ahhoz, a mibehez fognak, sőt nem is érthetnek, mivel az új munkára nem volt hivatások, sem készülségük; az csak utolsó menedék helyök volt a koldulás elől. Kétségtelen, hogy az ily akárhogy termett tanítók, nyomorult módon tanítottak, s a tanulók tőlük keveset tanulhattak. Ez a nőkérdésben azonban csak átmeneti jelenség volt. Mihelyt a szülők átlátták, hogy mind a fiúknak, mind a leányoknak biztosítani kell az életmódot, azonnal megszűnt ez az állapot. Most a nótanítótól megkövetelik, hogy teljesen képzett legyen. Az elemi nótanítótakat maga az állam taníttatja épen mint a férfiakat. Kétségtelen, hogy a vezérszerep a férfiaké a felsőbb oktatásnál, minthogy köztük még egyetemet végzett emberek is vannak.

Meglehet, hogy a jövő nemzedék korában annyi lesz a pályázó a jövedelmező állásokra, hogy akkor a felsőbbrendű nevelés olyan értékű lesz csak, a milyen most az alsóbb; de jelenleg a felsőbbrendű nevelést nyert nők mind a felsőbb elemi iskoláknál, mind a családoknál bőven kapnak olyan alkalmazást, a melyben jól megfizetik a munkájukat. A középosztálybeli szülők már is átlátták, hogy milyen fontos még anyagi tekintetből is, ha a leányok a fiúkkal egyenlő nevelést kapnak, s ma már a leányok is épen úgy elvannak látva az értelmi életfentartási eszközökkel, mint a fiúk, a nélkül azonban, hogy csak árnyékát is lehetne észrevenni annak, hogy e miatt a két nem között a különbség bármi tekintetben is változott volna. . . . A nők már szert tettek felsőbb rendű értelmi előkészülésre, de hiányzik a gyakorlat. Angliában és Skóciában most akarnak segíteni ezen tanító nevelő kollegiumok felállításával.

Mi azt hisszük, — így végződik a vezércikk, — hogy a nők felsőbb nevelése, mivel az életfentartási célból van tervbe véve, a jövőben okvetlenül meg fog valósulni; s épen azért mi csak üdvözljük ügytársnőinket, hogy magokat hivatalukra alkalmassá teendők, mindent elkövetnek. . . .

Boros György.

EGYESÜLETI ÉLET.

(Az erkölcsstan tanítása a népiskolában.)

Az Aradvidéki Tanítóegylet múlt évi május hó 20-án tartott közgyűléséből Arad szab. kir. város községi iskolaszékéhez a városi községi leányiskolák hiányainak orvoslása tárgyában, tekintettel a szellemi és testi nevelés, valamint az iskolai egészségügy célszerű tovább-fejlesztésére, emlékiratot nyújtott be, melyet az iskolaszék behatódott tanulmányozás és véleményes jelentéstétel végett egy szűkebbkörű bizottságnak adott ki.

A kiküldött bizottság ezen emlékiratra vonatkozólag nyert megbízatásában eljárván, határozati javaslatát, illetve véleményes jelentését a benne foglalt négy pontra nézve az iskolaszékhez beterjeszté. Az iskolaszék e javaslatot magáévá tette és különösen első pontjára nézve a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter urhoz a következő fölíratot intézte:

Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! Arad szab. kir. város községi iskolaszékének f. évi január hó 27-én tartott rendes havi ülésén 9. sz. a. hozott határozata értelmében az Aradvidéki Tanítóegylet által a városi köz-

ségi leányiskolák hiányainak orvoslása tárgyában az iskolaszékhez beterjesztett emlékiratban tett kérelem iránt bátorkodunk felíratunkat a legmélyebb alázattal a következőkben fölterjeszteni.

Az Aradvidéki tanítóegylet ezen említett emlékiratában kéré az iskolaszéket, hogy — miután általános azon tapasztalat és vélemény, hogy a közérkölcsei napról napra lazúl, a vallásos érzelmek mindinkább gyengülnek, és ezen jelenségeknek mind jobban terjedése, az erkölcsstelenség, vallástalanság elburjánzása, veszélylyel fenyegeti a társadalmi rendet, békét s kulturális intézményeinket, — a községi iskolákban az erkölcsstant az illető osztálytanító tanítsa annál is inkább, mivel az illető hitfelekezetek hitoktatóinak a hittan tanítása mellett igen kevés idejök marad az erkölcsstan tanítására, ezen okból óhajtanódnak tartja, hogy az erkölcsstan káté alakban szerkesztve, a növendékek tankönyvei között foglaljon helyet; egyidejűleg kéri oly intézkedésekről is gondoskodni, melyek az oktatás eme szükségletét életbe léptetni hivatva vannak, ha kell, a törvényhozás támogatásának igénybevételével is.

Arad szab. kir. város községi iskolaszéke figyelmébe véve a javaslatban felhozott helyes érveket s tekintettel különösen arra, hogy a közös iskolákba járó külön vallásfelekezetű tanulók között az erkölcsstan közös oktatása által oly magasztos, humanus eszme valósulna meg, mely épen a közös iskola polgári és hazafias rendeltetésének a szó legnemesebb értelmében megfelelne; mert a közös iskola egyik főtörekvése: a haza és társadalom üdvére oly polgárokat nevelni, kik valláskülömbőségük mellett, mely — tagadhatlan — még mindig elválasztó elem a tanulók között is, már a közös iskolai padokon megtanulták, ők a haza és emberszeretet erkölcsi köteléke által békes, testvéries összműködésre szorosan egyesülni vannak hivatva — de — fájdalom — ezen dícséretes törekvés, mely már a külön felekezetű gyermekeket egymáshoz rokonszenvesen közelíteni akarja, nagyon is elensúlyoztatik akkor, midőn a fejlődő gyermeki lélek majdnem naponta tapasztalja, hogy épen a szívnemesítő, legszentebb tantárgynál, a vallásoktatásnál, tökéletesen hiányzik amaz egyesítő szellem, melynek a közös iskola légkörében mindég uralkodnia kellene; hiányzik pedig azért, mert ezen tantárgy előadása szükségképen elkülöníti és így el is idegeníti a tanulókat egymástól, elannyira, hogy még azon vélemény is támad lelkökben, hogy ők nemcsak külön vallásos tanok és dogmák, hanem külön erkölcsi elvek és kötelmek által is különböznek és így eltérnek egymástól; — oly vélemény ez, melynek hatása a gyakorlati társas életben nagyon veszélyes, minthogy épen ily hamis vélemény a legellenségesebben választja el az embert embertársától, kit nem csupán más hitűnek, de egészen más erkölcselvűnek, vagy jobban mondva erkölcsstelennek tart; — hogy tehát ily ferde nézet, mely még jelenleg is többnyire a hitfelekezeti gyűlölet és előítélet méregforrását teszi, a közös iskolába járó tanulók lelkületében föl ne merülhessen, szükséges bennök azon meggyőződést ébreszteni és szüntelen ápolni, mely szerint a vallás szent terén különöleg csak a dogmák, külformák és szertartások különböznek egymástól, és ezért ezeknek oktatása nem történhetik közösen; ámde a vallás második, még pedig legfenségesebb része, melyben az egy szerető mennybeli atya szelleme leginkább nyilvánul, t. i. az erkölcsstan az emberiség oly boldo-

gító kincstára, melyből a különféle hitfelekezetek legjámborabb hívei is az őket egyenlően illető vallásere-nyek s kötelességek tudatát közösen merithetik; ezen a szív- és szellemi műveltséget föltételező meggyő-ződést pedig igen könnyen és igen korán lehetne a minden igaz és jó iránt fogékony gyermeki lelkekben is keltetni akkor, midőn azoknak közös oktatása a min- den elkülönítő dogmától ment, tiszta erkölcsstanra ki- terjesztetnék és ez által a gyermekeknek mintegy tény- leg bebizonyíttatnék, hogy nem csupán az emberi elmék fejlődhetnek közösen és békésen a világi tárgyak be- folyása alatt, hanem az emberi szívek is nemesülhet- nek közösen és egyesülhetnek békésen, a vallásos esz- mény varázsa által, mely a becsületesség, az igazság és felebaráti szeretet erkölcsi törvényeinek közösen kö- telező erejében rejlik, — ezeknél fogva iskolaszékünk a tanítóegylet kérelmét teljesítendőnek, illetve ezen ok- tatás életbeléptetését szükségesnek találja; minélfogva a legmélyebb tisztelettel esedezünk Nagyméltóságod előtt az iránt, hogy az oktatás eme szükségletét, — a mennyiben azt az 1868. évi XXXVIII. t. cz. 57. §-a megengedné, ha kell a törvényhozás támogatásának igénybevétele által is eszközöltetni, illetve azt elren- delni kegyeskedjék, hogy így a községi iskolákba járó különböző vallásfelekezetű tanulók az erkölcsstani oktatást közösen az illető osztálytanítóktól nyer- hessék.

I R O D A L O M.

Felhívás előfizetésre. A népiskolai nevelés és ok- tatás egyik legkiválóbb eszközének: *a beszéd és értelem- gyakorlatoknak* tanításához készítém el *Vezérkönyvem*t, melyet szerencsés vagyok t. kartársaim pártfogásába aján- lani. Módszeresen feldolgozva, legkisebb részletig felaprózva adom itt mindkét osztály tananyagát, különös figyelemre méltatva a speczialis cél mellett a magyar nemzeti neve- lést, a vallás-erkölcsi és kedélyi képzést, az egészségügyi követelményeket s a kézügyesség gyakorlását. — A minden kartárs által használható könyvben közlöm ezen kívül a be- széd- és értelem-gyakorlat jelentőségét, módszerét fejtegető azt az értekezésemet is, melyet hazánk legtekintélyesebb tanító- egyesületeinek egyike: a „Népnevelők Budapesti Egyesülete“, mint pályaművet, 50 frttal tüntetett ki, s mely értekezés elveit, útásításait vittem gyakorlatilag keresztül Vezérköny- vemben. Jobbat akarok adni a létezőknél; ez akaratot mily szerencsével követte a tett: ennek megbirálását nyugodtan bizom t. kartársaim bölcseségére. Elméleti és gyakorlati mun- kálkodás, több évi tapasztalatszerzés után fogtam meg a tollat, mint a haladás egyik szerény, de meleg barátja; szabadjon remélnem, hogy a jó indulat, a pártfogás megér- demelt mértéke nem fog elmaradni. Művecskóm 6—7 nagy, sűrűn nyomtatott ivre terjed; egy fűzött példány előfizetési ára bérmentve: 70 kr., ajánlott elküldéssel: 80 kr. 10 pél- dány ára — tekintettel a tképezdei növendékekre — bér- mentve 6 frt 30 kr. — Gyűjtőknek minden 7 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálok. Az előfizetési összeg, il- letve megrendelés szives beküldését f. évi ápril hó végéig kérem nevemre czimezve. — Teljes tisztelettel Losonczon, 1887. évi február hó. *Peres Sándor*, áll. tkép. gyak. isk. tanító.

„Józi és Erzsike“, a kedvelt gyermeklap 7-ik száma megjelent. Képekkel gazdagon van illusztrálva, s tar- talma ismét csak arról tenuskodik, hogy nevelési érzékek helyesen és ügyesen van szerkesztve. E lapban feltűnő, hogy nem csupán olvasni valót kíván nyújtani és képekkel győ- nyörködtetni az olvasót, hanem tervszerűen az ész fejlesz- tésére s az érzés nemesítésére törekszik. Olvasmányai nem hosszadalmas elbeszélések, hanem az erkölcs és ismeret kö- réből vett tárgyakat rövid formában, könnyű irálylyal közli olvasóival. A 7-ik szám tartalma a következő: „A fa és árnyéka“. „Józi és Erzsike“ a nagyvilágban (Állatvéde- lem). „A vakond és az eb“ (képpel). „Igaz történetek“ el- mondja Laci bácsi. „A sündiszó bálja“. „Kedves nagy- tita“. Ez állandó rovat a házi nevelésre vonatkozik s igen tapintatosan nyújt anyagot, hogy a gyermekeket miként lehet nevelni otthon. „Hasznos apróságok.“ „Öcsém emléke“ Bárány Gyulától. A lapnak fontos rovata a vallás és er- kölc, külön czimképekkel. „Uralkodjatok önmagatokon.“ E rovat könnyű irályával a tapasztalati bölcsészet alapján áll s oly elveket hirdet, melyeket nemcsak a gyermekek, ha- nem a felnőttek is haszonnal és kedvvel olvashatnak. Úgy látszik, hogy e rovat czélzatosan a nagyoknak is szól, hogy lássák, mily irányban kell nevelni gyermekeiket. „Élet és jellemrajzok.“ E rovat hivatva van nemes példákat tárni föl a fogékony gyermeki kebel előtt. „Gyermekjátékok“. „A civakodók“ tizenegy képpel. „Gyermekdalok“ hangjegyek- kel. „Törd a fejed, találd ki.“ Talányok, rejtvények, tréfás kérdések stb. — E tartalomjegyzék is meggyőz arról, hogy „Józi és Erzsike“ paedagógiai tendenciával van szerkesztve. Örülünk rajta, hogy e gyermeklap szerkesztését szakember vette a kezébe. A gyermekirodalom hatalmas nevelési esz- köz; ezért ajánljuk a tanítók és szülők figyelmébe „*Józi és Erzsikét*“, a mely megérdemli a pártolást és terjesztést. Előfizetési ára egész évre 1 frt 20 kr., megjelen minden hóban egyszer 16 oldalon, számos képpel. Szerkeszti Győr- győssy Rudolf. Kiadó Endes Dániel. Az előfizetési pénzék Aradra (Magyar-utca 24. sz.) küldendők.

„Az iskolakert.“ Folyó évi január havától kezdve Aradon, a „Széchenyi irodalmi intézetnél“ a fentebbi cím alatt egy igen olcsó és szépen kiállított havi közlőny jelen meg. Törekvése a népiskolát közelebb hozni a családhoz, az iskolában a természetrajzi ismereteket nagyobb s biztosabb alapra helyezni és az észszerű földmívelést előmozdítani. Ezért is az iskolakertek szervezését sürgeti. Az eszme szép és hasznos, s nagyon kívánatos volna, hogy a néptanítók nagy fontosságát felfogva a lapot nemcsak magok pártol- ják, hanem a magyar földmívelő nép közt is terjeszszék, mi által maguk nyernének a legtöbbet. — Az eddig mog- jelent három szám tartalma igen változatos és tanulságos. Előfizetési ára egész évre csak 1 frt 20 kr, mely összeg Aradra, a „Széchenyi irodalmi intézethez“ küldendő.

V E G Y E S E K.

— Az iskolai fölvételi díjakat és államségélyt mi czéllra kell fordítani? A nm. vallás és közoktatási Miniszter Úr a napokban, mivel az állampénztár nagy meg-

terheltetése miatt a jelenlegi pénzügyi viszonyok közt szükségessé vált az iskolák szükségleteinek lehetőleg leszállítása s a bevételek fokozása, a kir. tanfelügyelőségekhez intézett rendeletében meghagyta, hogy a népoktatási intézetekben a fölvételi díjak, melyeket a tanulóktól pontosan be kell szedni, a folyó tanévben egészen vagy felerészben, jövőben pedig okvetlen egészen az iskolák szükségleteire fordíttassanak; a befolyó fölvételi díjakból egy kevés részt lehet, de csakis előzetes engedély alapján, a tanítói könyvtár gyarapítására és szaklapokra fordítani. A rendelet, mivel több alkalommal megtörtént már, hogy a községi iskolák államsegélyeiből nem a tanítók illetménye, szolgáltaták ki először, utasítja a kir. tanfelügyelőségeket, hogy a közigazgatási bizottságok útján erőlyesen intézkedjenek arra nézve, hogy az állami segélyből első sorban a tanítók segélyét adják ki, e tekintetben az iskolaszékek eljárását szigorúan ellenőrizzék és az állami segélyről kiállított nyugtát csak abban az esetben láttamozzák, ha biztosítékot nyertek, hogy legeelőször a tanítók fognak hiány nélkül kielégítettetni.

— **A helybeli iparrajz-iskola és iparmuzeum elhelyezése.** A nm. vallás és közoktatási minisztérium közelebből kibocátott rendeletével megengedte, hogy a helybeli kereskedelmi akadémia új épületében az iparrajz-iskola és iparmuzeum számára fentartott helyiségeket a nevezett akadémiai konviktus berendezésére használják fel abban az esetben, ha az iparrajz-iskola és iparmuzeum elhelyezéséről állami segély nélkül gondoskodni tudnak.

— **Tanítói fizetés javítás Zwickauban.** Szászországban Zwickau város, a mely régi idő óta ismeretes a tanítók iránt tanúsított jó indulatáról és áldozatkészségéről, jó hírnevéhez méltóan viselte magát közelebből, midőn 90 tanítónak a városi tanácshoz benyújtott kérésére igen jelentékeny összeget: 12,850 márkát szavazott meg a rendes polgáriskolai tanítók fizetésének a javítására.

— **Peres Sándor losonczyi állami tanítóképző intézeti gyakorló iskolai tanító előfizetési felhívására,** melyet az irodalmi rovatban közöltünk, midőn felhívjuk t. olvasóink figyelmét, egyuttal a legmelegebben ajánljuk becses pártfogásába mindazoknak, kiket szerző nemsokára megjelenő műre közelebből érdekel.

— **50 éves tanítói jubileum.** Noherr ummendorfi (Württembergben) tanító szolgálatának 50 éves jubileumát ünnepelte meg, a mely ünnepélyt az a körülmény tesz kiválóan érdekessé és nevezetessé, hogy az ünnepelt atyja és nagyatyja, kik ugyanazon községben működtek előtte mint tanítók, 100 év alatt szintén megölték 50 éves tanítói jubileumukat. E szerint 150 év lefolyása alatt ugyanazon községben atya, fia és unokája ülte meg 50 éves tanítói jubileumát, a minnek bizonyára alig lehetne párját találni a jubileumok följegyzéseiben.

— **Kuriai határozat népiskolai fegyelmi ügyben.** Egy népiskolában előfordult fegyelmi ügyre, a melyet fokozatos föllebbvitel következtében a legfőbb királyi ítélőszék döntött el, felhívjuk t. olvasóink figyelmét. Az ügy lefolyása a következő volt. Két iskolás fiú a templomban az isteni tiszteletet zavaró magaviseletet tanúsított. Az iskolaszéki elnök ezen fenyték alá eső magaviseletért a két fiút, a községi bíróság által a jogosultság határait túl nem haladó módon, megverette. A gyermekek szülői ez ellen a királyi törvényszék előtt panaszt emeltek. A törvényszék a büntető eljárást beszüntette. Fokozatos föllebbvitel következtében a királyi kuria 1886. április 21-én annak az elvnek az alapján, hogy az iskolaszéki elnöknek az iskolába járó tanulók felett fegyelmi joga van, a büntető törvénykönyv 313. §-ának alkalmazásával az alsóbb bíróságok beszüntető végzéseit jóvá hagyta, mert a vádlott községi bíróság

a rakonzátlanokodó iskolás gyermekeket, az iskolaszéki elnök rendeletére, jogositva volt megveretni.

— **Tanítók és a népfelkelés.** A tanítók népfelkelő tisztté leendő kiképzetésére nézve a következő rendeletet intézte a kormány a főispánokhoz: „Méltányolva azt, hogy a véderőre vonatkozó 1882. évi XXXIX. t. cz. 6. §-ban megjelölt azon tanítók és tanítójelöltek, kik népfelkelés-köteles korban állván, esetleg a népfelkelési tisztképző tanfolyam hallgatására jelentkeztek, hivatásbeli elfoglaltságuk miatt az iskolai év alatt úgy az első, mint a második időszak tanfolyamokban, alig vehetnének részt, hajlandó vagyok ezek számára az iskolai szünidő kezdetével, a menyire ezt a viszonyok megengedik, külön tanfolyamokat összeállítani, föltételezve azonban, hogy egyrészt a népfelkelési tisztikar kiegészítése, másrészt pedig a jelentkezők elegendő száma ezt szükségessé is teszi. Ezen kedvezményt a tanintézetekben alkalmazott és a népfelkelési tisztképző tanfolyam hallgatására jelentkezett tanárookra is kiterjesztem. Azon pályázóknál tehát, kik mint tanítók, tanítójelöltek vagy tanárok ezen kedvezményt igénybe venni és e szerint a népfelkelési tiszt minőségét csak későbbben megszerezni óhajtanák, az összeírási táblázatnak a tanfolyam időszakára vonatkozó rovatában bejegyzendő: „iskolai szünidőben.“ Ezen külön tanfolyamoknak esetleg szükség-lendő összeállítása iránt idejében fogok intézkedni.”

— **Nyilvános számadás és köszönet.** A kolozsvári tanító-körnek f. évi márczius 5-én, a Stadler kert helyiségében megtartott tánczvigalma igen szépen sikerült. A rendező bizottság minden tőle telhetőt megtett a mulatság otthonossá és kedélyessé tételére. Az eredmény nem is hiányzott, mert a legjobb hangulat és jó kedv uralkodott mindvégig a tánczvigalmon. A sikert teljesnek a miatt a valóban szomorú körülmény miatt nem mondhatjuk csupán, hogy a tanítótestület tagjai közül többen valami előtünk ismeretlen ok miatt nem vettek részt a mulatságban. A bevétel volt 137 frt, a kiadás pedig 92 frt, a melyet leütve a bevételből a kolozsmegyei tanítótestület segélyalapja javára 45 frt jutott. Ez eredmény eléréséhez járultak: tiszteltjegye megváltásával Hegedüs Sándor orsz. képviselő 10 frttal. Jegyeik kiváltásával: Benigni Samu, Pohl Vilmos 3—3 frttal; Bőjthe József, Csizsár J., Ikovics S., Nagy F., Szaitz L., Simonffy I. 2—2 frt; Boér Gerő, Bartholomaides Á., Keul S., Sárdi I., Vittmann Á., Schöffer L., Sárdi J., Latzkovszky L., Kolozsvári L., Kolozsvári A., Gáspárik Ika, Bőjthe M., Esztergár Tivadár 1—1 frt. Felülfizetni sziveskedtek: Lehmann és Baldi 2 frt, Bod Péter, Hirschfeld L., Török S., Égeni Elekné, Kabos L., Horacsek J., Orelli H., Kottai J. 1—1 frt; Albert Károly, Virágháti Bóláné 50—50 krt. A segély-alap gyarapítására, ez alkalomból adakoztak: Benő Sándor ny. pénzügyi szám-tiszt és neje, Kozma Ferencz kir. tanfelügyelő, Kasztner Janka, Borbély József áll. igazgató (Torda-Szt.-Lászlórol) 2—2 frt; Kiss Samu áll. tanító (Magy.-Macskásról). Szász Károly állami tanító (Hidalmásról), dr. Lázár Gy. és Rieger Imre 1—1 frtot. Ugyancsak segély-alapunk gyarapítására, utólagosan főt. és mélt. Szász Domokos ev. ref. püspök úr, tanítótestületünk alapító tagja, volt kegyes 10 forintot adományozni, melylyel a segélyalapra összesen 55 frtot juttattunk. Fogadják e helyen is mindannyian és egyen-egyen, a jótékonyczél érdekében tett ezen ténykedésökért, a rendező bizottság hálás köszönetét. Kolozsvárt, 1887. márcz. 11-én. Nagy Kálmán r. biz. elnök.

TARTALOM: Egyről-másról, csevegés. *Brassai Sámuel.* — Válasz Szentgyörgyi Lajos: »Tisztázunk egy nyelvtani kérdést« című kérdésére. *Józsa Dániel.* — Szomle. — Egyesületi élet. — Irodalom. — Vegyesk.